

punkter. At det forholder sig saaledes, maa efter Anmelderens Mening tjene som den største Anbefaling af Bogen. Hvor mange Bøger kan man sige det om, at de fængsler en i den Grad, at man ikke synes, man kan blive færdig med dem.

Naar der i det foregaaende har været rettet Kritik mod eet og andet, skal det understreges, at den i Forhold til det Udbytte, man har af at arbejde med Dr. Skovmands Bog, er mindre væsentligt, men i en Anmeldelse maa Kritiken altid komme til at indtage en fremtrædende Plads. Derfor skal det klart og tydeligt slaas fast:

Til Studiet af Danmarks Aands- og Kulturhistorie i det 19. Aarhundrede er »Folkehøjskolen i Danmark 1841—1892« et Hovedværk.

Troels Fink.

Hugo Matthiessen: Snapstinget (Gyldendal 1946).

Det er efterhaanden en statelig række af værker, Hugo Matthiessen kan se tilbage paa. Og mange af dem er udsolgt eller kommet i 2 og 3 udgaver, en sjælden skæbne for en historisk bog. Denne publikumssucces er dog fuldtud fortjent. Fremstillingen bygger altid paa en udstrakt viden og et omfattende materiale, uden dog at tynges af den store stofmasse. De mange detaljer følger sig naturligt til et hele. Hugo Matthiessen er paa samme tid baade videnskabsmand og kunstner, af stoffets kaos skaber han en mosaik, der undertiden kan virke paa sindet med et maleris kunstneriske kraft. Snart skildres i brede penselstrøj renaissancetidens voldsomme livsførelse eller empiretidens liv i klubber og teatre. Snart gives der smaa nænsomme portrætter af de mænd, som optræder paa historiens store scene.

Hugo Matthiessens første bøger behandlede især de danske købstæders kulturhistorie. Men i de senere værker er han søgt videre ud — ud i guds frie natur. Han har taget os med paa vandringer, først og fremmest i Jylland. I Hærvejen følger vi ham fra Viborg til monarkiets fjerneste grænser, og hvad har vi ikke oplevet undervejs? I Limfjorden viste han os denne skønne vandvej, og i Viborg-

Veje fartede vi rundt i Viborgs dejlige omegn. Det er, som om Hugo Matthiessen har kredset om Viborg, den by der vist staar hans hjerte nærmest efter Fredericia. Og i hans sidste bog er vi saa kommet ind i selve den gamle landstingsby. Som saa mange jyder igennem aarhundreder er vi kommet til Snapsting, og kedeligt er der ikke paa dette Jyllands store omslag. Vi stifter bekendtskab med en mængde af de betydeligste jyder, lærer at forstaa de bekymringer, der gjorde den jyske herremand mindre omgængelig, naar snapsting stundede til, paa samme maade som kong Frederik I. om hvem Johan Friis fortæller: at han var »ond at tale til, nu det lider imod omslaget«, det bekendte Kieler omslag, der havde en stilling svarende til Viborg snapsting (Danske Magazin 4. rk. IV. 346). Det er dog ikke bare pengetransaktioner og godshandler, vi hører om. Snapstinget var ogsaa det store marked, hvorhen godtfolk fra hele landet, ja ogsaa fra fremmede lande, søgte. Vi føres ud i markedsgøglet og i markedsdagenes hektiske liv paa Viborgs store torve og smalle gader. Vi hører næsten markskrigernes rustne stemme og ser annoncerne i den Viborg Samler. Vi kommer ind i de mange logementer, der gav husrum til de talrige markedsgæster, vi aflægger besøg i en række førende patricierhjem og stifter bekendtskab med nogle af de mærkelige mennesker, som har befolket disse dejlige huse, som vi kan glæde os over den dag i dag. Hugo Matthiessen øser af sin rige viden om Jyllands gamle hovedstad, og det paa en saadan maade, at man ønsker, at han engang vilde fortælle endnu mere udførligt om disse mange gamle bygninger og de mennesker, der her igennem aarhundreder har levet, lidt og stridt.

Hugo Matthiessen er først og fremmest kulturhistoriker, men han viser her som andre steder i sine bøger, at han har et skarpt blik for de økonomiske forhold og deres betydning for den historiske udvikling. Snapstinget er selvfølgelig ikke det sidste ord om det spørgsmaal, der hedder jysk godshandel eller pengepolitik. Det er en stor og omfattende opgave, emne for en doktordisputats med statistik, kurver og andet. Men Snapstinget giver os dog en klar forstaaelse af hovedlinierne i den udvikling, der

har fundet sted. Vi ser, hvorledes den holstenske adel fra slutningen af 1500-tallet trænger sig ind paa det jyske laanemarked for lidt senere at afløses af borgermænd fra de danske købstæder. Og ikke mindst giver bogen et enestaaende bidrag til godsslagtningens historie omkring 1800, en periode i jysk historie, som har faaet den største betydning for den sociale udvikling i 1800-tallet. Gennem en række fund af vigtige privatarkiver i Landsarkivet er det blevet muligt at skildre godsslagtningens finansielle teknik og give et levende billede af de mænd, som førte an i denne dans om guldkalven, en dans som fik en brat ende ved statsbankerotten og landbrugskrisen, der satte punktum i Snapstingets aarhundredlange historie. Ogsaa i dag er Viborg en markedsby, men nu er det ikke som i det store omslags tid menneskeskæbner, der afgøres, naar Gravenes tætte stimmel af midtjyske bønder slaar en handel af.

Johan Hvidtfeldt.

Georg Hansen: Degnen. Studie i det 18. aarhundredes kulturhistorie (Schultz Forlag 1944).

Den læser, som giver sig i lag med Georg Hansens bog om degnene, bør først læse efterskriften, hvoraf det fremgaar, at »Degnen« er det første bind i et stort anlagt værk paa 8 bind, der skal indeholde skildringer af en række hovedtyper i det 18. aarhundredes samfund, nemlig: barnet, betleren, kræmmeren, tjenestekarlen, tjenestepigen, landhaandværkeren, fiskeren, ridefogden, skoleholderen, degnen, præsten og herremanden, hvortil saa kommer særlige redegørelser for sædeligheds- og sundhedsforhold. Man tør nok sige, at hr. Georg Hansen er i besiddelse af et usædvanligt mod. Men han vil mere end bare skrive løs, han vil ogsaa gøre det paa en ny maade. Han erklærer selv, at han skriver udfra et ikke-materialistisk standpunkt, og i stærke ord lyser han den saakaldte materialistiske historieskrivning i band. Mon det dog ikke er en kamp mod vejrmøller? Der er mig bekendt ikke een dansk historiker, der i praksis dyrker den materialistiske historieforskning. Vi danske er jo kun lidet forfaldne til teoretiske